

FRANTIŠEK KOUKOLÍK

ČEŠI

Proč jsme kdo jsme –
a jak dál?

FRANTIŠEK KOUKOLÍK

ČEŠI. Proč jsme kdo jsme – a jak dál?

EDICE MAKROPULOS

FRANTIŠEK KOUKOLÍK

ČEŠI

**Proč jsme kdo jsme –
a jak dál?**

Galén

Všechna práva vyhrazena.

Tato publikace ani žádná její část nesmí být reprodukovány, uchovávány v rešeršním systému nebo přenášeny jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, elektronického, fotografického či jiného záznamu) bez předchozího souhlasu nakladatelství.

© Galén, 2015

ISBN 978-80-7492-192-6 (PDF)

ISBN 978-80-7492-193-3 (PDF pro čtečky)

Úvodní kapitola: jestliže – pak

Podnětem pro vznik knížky byly dvě téměř totožné otázky, které jsem vyslechl v rozmezí třiadvaceti let, prvně v lednu roku 1990, znovu v lednu roku 2013.

Otázky zněly: »Má smysl udržovat český národ?«

Slyšel jsem je od Čechů, vysokoškolsky vzdělaných čtyřicátníků, lidí z horní střední vrstvy, vynikajících odborníků, kteří se neznali a byl mezi nimi věkový rozdíl jedné generace.

Pojem *udržovat* na mne působil hrozně. Lékaři a sestry tak mluví o lidech, kteří mají natolik poškozený mozek, že sice žijí, ale vědomí už nikdy nenabudou.

Mí dva přátelé se nezávisle na sobě zeptali podobně, jako se tázal Hubert Gordon Schauer (1862–1892), český spisovatel, literární kritik a publicista, v geniálním a vizionářském odhadu přítomnosti a možné budoucnosti pojmenovaném »Naše dvě otázky« (1886). Vsadím se, že mí přátelé o podobnosti nevěděli. Na rozdíl od Huberta Gordona Schauera, který se jen ptal, oba působili dojmem, že odpověď znají předem, je samozřejmá a tvoří ji jediné slovo: »Nemá.«

»Mně je lhostejné, jakým jazykem budou mluvit moje děti a kde budou žít,« řekl jeden z mých přátel.

»Kdyby to tady začalo vypadat špatně, půjdu do Kalifornie,« sdělil druhý, »mám tam zázemí.«

Neměl jsem jim to za zlé.

Měl jsem pocit, že jim rozumím: vztah k vlastní životní úrovni, představa lepší budoucnosti dětí, možnost využít talenty, které mají, ke všemu, co lidé považují za životní úspěch, měli hlubší než vztah k něčemu tak abstraktnímu, jako je pojem vlastního národa.

Co obnáší pojem »vlastní národ«?

Tahle otázka se mi s menší či větší naléhavostí objevuje celý život.

Na počátku byly pohádky a vyprávění, školní dějepis i čeština a jejich vynikající učitelé, na které jsem měl štěstí, a také můj otec s Palackého Dějinami národu českého v Čechách a v Moravě vydanými roku 1894, tedy soubor lásek, poznatků i mýtů.

Pak život, který jsem tu prožil, všechny lidi a vše, co jsem v něm potkal.

Jsem lékař se zájmem o vztah lidského mozku a chování

Postupně jsem si uvědomoval, že národy a jejich dějiny dosud zkoumali a zkoumají zejména historici, sociologové, sociální psychologové, politologové, právníci, vojáci, tajné služby a filozofové.

V poslední generaci se objevily metody vědeckého poznávání, které si v 70. letech minulého století uměl představit jen málokdo. Díky nim vznikly a rostou nové obory:

například genomika zkoumající stavbu a funkci genomů, to jsou soubory dědičné informace různých druhů života, stejně jako sociální, kognitivní a afektivní neurověda, ta se zabývá řešením sociálních problémů, poznávání a citového života. Rozvinula se evoluční teorie, možná, že by bylo přesnější mluvit o jejich větším počtu. Vznikla a v další vývojové fázi je evoluční psychologie. Sledoval jsem jejich vývoj celý dospělý život.

Bio-psycho-sociální model člověka a jeho možné užití

Jedním z výsledků poznání výše uvedených oborů je bio-psycho-sociální model člověka.

Model říká:

cokoli se stane v lidských genech a mozku, se může nějakým způsobem projevit v psychice neboli duševním životě, a cokoli se stane v duševním životě jedince, se může projevit v jeho sociálním prostoru, a to od bezprostředních

vztahů v rodině až k politickému, ekonomickému rozhodování. Vezmeme-li v úvahu průběh delší doby, mohou se objevit vážné důsledky i v dějinách.

Popletené geny, citově deprivující výchova v dětství, infekční příčiny, dlouhotrvající stres, závislost na alkoholu, drogách nebo jejich kombinace, cévní mozkové příhody bývají příčinou poruchy osobnosti, psychózy, deprese, demence nebo jiných neuropsychiatrických onemocnění, což je běžné.

V současnosti, stejně jako v minulosti postihují značný podíl dětské i dospělé populace.

Představte si však, že tato onemocnění postihnou člověka, jenž je dejme tomu císař Caligula, Jana I. Kastilská, car Ivan IV., zvaný Hrozný, Rudolf II. Habsburský, Kristián VII., král dánský a norský, V. I. Uljanov – Lenin, Thomas W. Wilson, J. V. Džugašvili – Stalin, A. Hitler, K. Gottwald, R. Nixon...

A naopak:

cokoli se stane v lidském historickém a sociálním prostoru, může se během velmi krátké, krátké nebo delší doby projevit v činnosti a stavbě lidského mozku až na úroveň činnosti genů. Představte si, že jste si uložili majetek třeba do akcií společnosti Enron, banky Lehman Brothers, Word.com, Union banky, Kreditní banky Plzeň, libovolné další vytunelované české banky, ráno otevřete noviny a během sekundy jste v těžkém stresu, který ovlivní kromě mnoha jiného i činnost řady genů v nervových buňkách vašeho mozku.

Protože je mozek zpětnovazebně propojen s celým tělem, vše, co se děje v něm, se může projevit ve stavbě a činnosti lidského těla – a naopak. Na tom, zda si to uvědomujeme nebo neuvědomujeme, záleží jen do nějaké, byť významné míry.

Napadlo mne, zda by bylo model možné užít k lepšímu pochopení národa a jeho příslušníků.

Co se stane s populací několika milionů lidí stresovaných řadu století kromě jiného proto, že jsou Češi? Co se dělo s národem, který byl křížen a vzkřísil se v průběhu 19. století, poté byl roku 1941 říšským protektorem Reinhardem Heydrichem, spoluvůrcem a představitelem nacismu, určen zčásti k vyhubení, ve zbylé části ke ztrátě identity poněmčením? Co se s tímto národem dělo v letech 1945–1989 a co se s ním děje od roku 1990? Co by měl a neměl dělat, nechce-li do dalších generací pouze biologicky přežít?

Psaní knížky bylo těžké z několika důvodů.

První důvod

Narodil jsem se tu, jsem Čech, některé krajiny mi v mé zemi připadají nejhezčí na světě pravděpodobně proto, že jsem zde prožil dětství.

Takže si dovedu představit příslušníky docela jiných národů, kteří mají podobně rádi krajiny svého dětství ve své zemi.

Historická paměť mé rodiny sahá do třicátých let 19. století, její rakouské větve až do století šestnáctého.

Přišel jsem na svět v listopadu roku 1941, v druhém roce Protektorátu Čechy a Morava. V mých nejranějších vzpomínkách jsou nálety spojeneckých letadel na Prahu počátkem roku 1945 a vlak s německými vojáky a děly. Ve své zemi a se svým národem jsem zde prožil řadu politických režimů a jejich zvratů se vším, co pro lidi znamenají.

Mám pocit vděku a závazku vůči lidem, které jsem znal, včetně svých předků, i vůči těm, které neznám a díky kterým jsem živý a mohl jsem třeba vystupovat.

Nemluvě o těch, kteří za tuhle zem, a tedy i za mne, položili život nebo snášeli nepředstavitelný útlak, vděk lidem známým i neznámým, ženám i mužům, století za stoletím. Mám pocit, že jejich prach jsou Čechy, zrovna tak jako jsou pro mne Čechami zdejší kopce, pole a řeky, muzika, obrazy, sochy, města, městečka a vesnice, a především jazyk.

Jak tedy mám psát bez hněvu a zaujetí, jsem-li citově vázán? Připadá vám to sentimentální?

Proč vlastně jsem citově vázán?

Proč nedokáži plně zobecnit a říci si: »Tohle je chod vesmíru, popisuje ho, dejme tomu deterministický chaos. Na jednotlivých bytostech, stejně jako na jednotlivých národech moc nezáleží.«

A proč nejsou lidé, kteří mi ony otázky položili, citově vázáni podobně, jako jsem já?

Druhý důvod

Jak mám psát o takhle složitém tématu, jehož analýza od evolučně-biologické po sociokulturní a historickou úroveň je otevřeným a snad nejsložitějším možným problémem, a přitom zůstat sdělný pro co největší počet lidí?

Vždyť pro pochopení současnosti je nutné pohlédnout do opravdové časoprostorové hloubky, někdy k samým vývojovým kořenům našeho druhu, takže někdy statisíce let, jindy desetitisíce a tisíce roků zpět, ale i jen několik století.

Jak chodit na ostří nože mezi hodnotovými humanistickými úsudky, které například kladou důraz na ochranu slabých, chudých, bezmocných, a vědeckými úsudky, které buď kladou důraz na to, co může být pravda, nebo na to, co pravda není, a humanistické hodnoty jsou jim primárně lhostejné?

Jestliže – pak

Zvolenou podobou knížky jsou eseje. Jsou jednotlivými kaménky neúplné mozaiky, nikoli systematickým celkem. Mluví o problémech, které mne zaujaly a považuji je za vážné. Některé z nich jsou náročné a dlouhé důkazy stručných počátečních tvrzení. Jejich smyslem je záznam, analýza a pokus o překonání pocitu, který sdílí mnoho z nás (ne všichni), kdo se cítíme být členy svého národa: jsme opět ohrožený národ, kulturně i biologicky.

Osou knížky je úvaha jestliže – pak:

jestliže národ bude, nebo naopak nebude dělat to či ono, pak ohrožuje svou existenci, což se pravděpodobně týká jakéhokoli národa naší početní a územní velikosti. Odpovědi na otázku, jak v tomto směru dál, by měly z eseje vyplynout.

Spíš než návodem, co by národ měl dělat, jde o rozbor toho, co by, pakliže se chce dostat dál, dělat neměl. Dostat se dál znamená podstatně víc než jen biologicky přežít.

A jsem opět u rozštěpeného vědeckého a kritického myšlení na jedné straně a myšlení hodnotového a humanistického na straně opačné.

To první říká, že národy jsou různě silné větvičky rostoucí v koruně vývojového stromu nebo spíše propleteného křoviska lidského druhu. Jakmile z ně-

jakých důvodů některé větvičky uschnou, zmizí, jsou přelomeny, upadnou – jde o to zjistit proč a jak. Dějiny vyprávějí o tom, jak národy i etnika mohou být z nejrůznějších důvodů historicky přechodným jevem.

To druhé říká, že je každý národ, například jeho jazyk, svého druhu vesmír, který je jedinečný, a že jeho zánik je škoda stejná jako zánik jakékoli podoby života.

Kdybych měl sdělit smysl knížky jednou větou, řekl bych, že jde o zlomkové pochopení souvislosti složitých mnohaúrovňových jevů v čase a prostoru: od molekul k člověku, od lidí k národům a zpět.

Byl bych rád, kdyby tuhle knížku četli mladí lidé, učitelé, všichni, komu není osud českého národa lhostejný

Spousta lidí, zejména těch mladších, neví, co znamená být ponižován a trestán třeba jen za to, že mluví rodným jazykem. Moji předci to zažili například v opovrživě shovívavé vídeňské podobě za Rakouska-Uherska a v podobě vražedné v nacistickém koncentračním táboře Mauthausen a Bergen-Belsen.

Co by řekl můj prastrýc, který zde byl vězněm, v Bergen-Belsen přežil závěrečné měsíce války a byl svědkem jeho osvobození, před časem uveřejněnému článku slovensky písčícího autora, který se podepsal Mark Weber (P1, s. 351)?

Češi prý kdysi říkali: »V hrdlo lžeš!« A podle toho trestali.

Zapomněli jsme na to? Zapomněli na to jednotliví lidé a jejich nevelké skupiny, kteří se na svém národě proviňují tím, že ve jménu vlastního zájmu ohrožují jeho existenci, a přitom si myslí, že jsou nepostižitelní, a díky sociálním vztahům, které budují, opravdu obtížně postižitelní jsou?

Zapomněli na to lidé, kteří z titulu moci a/nebo právníckými kličkami urážejí vrozený cit pro morální rovnováhu a spravedlnost a ve své povznesené a zaslepené drzosti si myslí, že kolem nich žijí hlupáci bez rozumu a srdce, kteří snesou cokoli? Je to smutné, ale sociální psychologové dokazují pokusně, že lidé opravdu snesou téměř cokoli.

Jsu si lidé, kteří ve jménu vlastního prospěchu poškozují národ, tak jisti, že včas uniknou, jakmile začnou potíže?

Jestliže to národ připustí, zdařit se jim to může.

Uvědomuje si český národ, že opakovaně nepotrestané zlo tohoto druhu je pramenem otupělosti, nedůvěry, atomizace a cynismu, přispívá k rozkladu slabých sociálních vazeb, čímž zvyšuje riziko rozpadu společnosti při prvním větším otřesu a zániku národa v delší perspektivě?

Uvědomuje si český národ, kolik úsilí, obětí a času spotřebovalo jeho vzkříšení? Postačí jedna dvě generace, aby zemřel? Přeje si zemřít? Není schopen života?

Kolik národů v dějinách vzniklo a zaniklo?

Kolik jich zaniklo kvůli stupiditě a zločinům své mocenské elity nebo pseudoelity?

Zapomněli Češi, »český národ«, »ti dole«, »ti obyčejní«, nebo si nechtějí připustit, v jaké míře odpovídají za svou budoucnost pasivitou, čekáním na kohokoli, kdo vyřeší jejich problémy a převezme odpovědnost, aniž by sami museli riskovat, obětovat a ztratit?

Jsme v takové většině líní a ustrašení?

Jsme přesvědčeni, že se můžeme »prošvejkovat« dějinami?

Jsme natolik hypnotizováni obrazovkou, novinami a sociálními sítěmi?

Neuvědomujeme si, nebo si nechceme uvědomit, že první je pod kontrolou politické moci, druhé v cizích rukách a rovněž pod kontrolou moci a třetí tak snadno manipulovatelné, takže opět pod kontrolou moci, která nemusí být základem národním zájmům vůbec nakloněná?

Většina z nás si mylně myslí, že druzí lidé, zejména lidé mocní, myslí a cítí jako my sami. Říkají, jak to s námi myslí dobře. Slova jsou slova. »Podle skutků jejich poznáte je,« říká prastará zkušenost. Slova dokáží dokonale zatemnit rozum, což je dáno kombinací efektivity propagandy, distribuce inteligence v populaci, míry její sugestibility a vzdělání.

Takže bývá pozdě.

Odmítáme kritické myšlení? Máme lokajství v těžišti svých duší? V genech?

Proč jsou Češi podle některých Němců a Rakušanů malí, zbabělí, zlodějšťí, ubožácky mazaní, podlí, křiví, smějící se bestie, mají náтуру služek a krejčích, jsou cyklisté se zády ohnutými nahoru a nohama šlapajícími dolů a nikdy nebojovali, proč jsou podle některých Poláků Pepíci, proč je český stát dle některých Američanů *mickey mouse state*, dle některých Rusů *ničtožnoje gosudarstvo*?

A co když v populaci chybějí geny odpovídající za *opak* lokajství, a tím spolu s prostředím tvoří lidi a jejich skupiny, kteří jsou vším jiným než lokaji, krejčími a služkami a chovají se podle toho?

Bylo by možné naši současnost vykládat tímto způsobem?

Základním problémem této úvahy je přesložitý vztah genů a chování.

Nově rostoucí modely dědivosti (heritability) zcela mění klasické, desítky let zakořeněné představy (kap. 6, P1, P2, P3, s. 356–363).

Vždy jde o interakci geny–mozky–prostředí a zpět.

V řadě směrů, například v základních rysech osobnosti, ve výši inteligence měřené inteligenčním kvocienem a míře religiozity genetický vliv podle dosavadních poznatků převažuje. V jiných směrech převažuje sdílené a nesdílené prostředí a náhody.

Podle toho, co o věci v současnosti vím, mi připadá, že teorie ko-evoluce genů a kultury, bude o ní řeč, vysvětluje vztah lidí a jejich dějin nejlépe a do největší hloubky. Teorie však může být nepřesná nebo mylná, což ukáže budoucnost, a moje vědění je a bude omezené.

Tato knížka je především vyprávěním o vzdálených kořenech dění.

Strom, který z nich roste, jsme my.

Proč si to necháme líbit? Proč někdo něco neudělá?

Často slyším zoufale znějící otázky: »Proč si to necháme líbit? Proč někdo něco neudělá?« (P2, s. 351).

Problémem je ten »někdo«.

Řečeno zjednodušeně: společným sociálním jmenovatelem otroků a *proletarií* císařského Říma byla bída, beznaděj a pravděpodobná délka života při narození kolem třiceti let.

Raní křesťané mohli být úspěšní, mám tím na mysli přežití, rozmnožení a další vývoj křesťanských idejí, kromě jiného proto, že se chovali prosociálně, slibovali lepší svět na nebesích a někteří z nich byli s to ve jménu komunity obětovat i život.

Někteří současní militantní muslimové se chovají podobně.

Společným sociálním jmenovatelem života proletářů raného kapitalismu Evropy byla bída a beznaděj, šestidenní pracovní doba 12 a víc hodin denně, spaní u strojů, pravděpodobná délka dožití ve slumech kolem třiceti let. Raní socialisté mohli být úspěšní, opět tím mám na mysli přežití, rozmnožení a další vývoj socialistických idejí, kromě jiného proto, že se chovali prosociálně, slibovali lepší svět už tady na zemi a někteří z nich byli s to ve jménu komunity obětovat i život.

Lze si představit, že otroci a *proletarii* císařského Říma podobně jako proletáři raného kapitalismu byli až na genderové rozdíly sociálně poměrně homogenní. Kromě života, okovů a lidství neměli co ztratit.

Současný český národ v této míře sociálně homogenní není.

Většina lidí, zejména pak »střední vrstva«, má co ztratit a bojí se o to. Má většinou (ne vždy) kde bydlet, bydlení může být pohodlné, má tam televizi, která jim v nekonečných seriálech vytváří iluzi sociální skutečnosti, má sociální síť a zdravotní péči. Někteří její příslušníci se chovají prosociálně, nicméně obětovat ve jménu komunity se chce málokomu. Češi si hromadně nechtějí připustit, nebo nechápou, že o to s vyšší pravděpodobností mohou přijít – nepochopí-li svou situaci a nespojí-li se k obraně. Stačil by větší otřes nebo rozpad Evropské unie.

Někteří z nich si představují, že při nejhorším obětují národní identitu a jazyk – a uchovají si nějaké pohodlí, »pohodu«, jak se teď říká.

Vypadá to, že se v současném sociálním a politickém tlaku znovu, jako reflex, objevila mentalita přežívání doby po roce 1627, Protektorátu Böhmen und Mähren (1939–1945) a normalizace (1969–1989).

Opakovaně jsem slyšel, jak by to bylo dobré, kdybychom se stali 17. spolko-
vou zemi Německa, »kdyby si nás vzalo Bavorsko, případně Rakousko, měli bychom se dobře«.

Obávám se, že se lidé, kteří tímto způsobem myslí, cítí a případně se chovají, strategicky mylí. Můžeme ztratit stát, následně identitu. Pak přijdou na řadu zbylé trosky »pohody« většiny Čechů, kteří v ní dosud žili.

V tom případě by pravděpodobně byla taktika salámová, podobná té, která předcházela prvnímu strategickému cíli zevních a vnitřních zájemců o zdroje českého a slovenského národa: rozdělení Československa. Podobně jako tehdy: poběží ohlušující a oslepující propagandistická palba, »osobnosti« se budou vyjadřovat v žádoucím směru, parlament zdvihne ruce a dvoumilionovou petici nevezme v potaz.

Zdroje obou národů se v takovém případě získávají snadněji.

V současnosti si neumím představit vznik dostatečně mohutného hnutí, jehož vnitropolitickým cílem by byla nějaká podoba kombinace přímé a nepřímé politické demokracie, která by si mohla vzít vzor dejme tomu ve Švýcarsku a v severských státech a přepracovat si ho ke svému obrazu, přičemž by vládu tvořili volení zkušení a příčetní odborníci pod kontrolou jiných volených zkušených a příčetných odborníků.

Nedokážu si představit nástroje, jimiž by takové hnutí rozlomilo ty mezinárodní, nadnárodní a vnitřní vazby dnešního sociálního a politického systému, které ničí český národ a stát klientelismem a korupcí, a přitom uchovalo samo sebe před stejnými typy chování.

V tomto směru totiž může jít o vlivné evoluční dědictví:

jsme potomci sociálních primátů žijících v hierarchicky uspořádaných skupinách. Pravděpodobně nejstarší zpráva o vzpouře »těch dole« pocházející ze starověkého Egypta mluví o tom, že ti zdola »ulehli do lůžek svých pánů«, jakmile se dostali »nahoru«.

Jinými slovy řečeno: kopírovali chování mocenské elity, kterou dočasně, tedy neúspěšně nebo úspěšně, svrhli.

Lidské skupiny i jednotlivci špatně snášejí nejasnou distribuci moci, natož anarchii: po každém rozpadu hierarchizovaného sociálního systému okamžitě vybudují hierarchický systém znovu. Experiment ukazuje jasně: nejasná distribuce moci je pro lidský mozek podstatně namáhavější než jasná distribuce moci, tedy jednoznačná hierarchie. Lze předpokládat koevoluci genů a kultury: skupiny našich vývojových předků mohly v soutěži o zdroje přežívat lépe, jestliže měly jednoznačnou mocenskou hierarchii a byly tedy vnitřně sevěřenější než skupiny, které ji neměly.

Dějiny se – humanisticky viděno – posunou k něčemu lepšímu, bude-li takový systém spravedlivější k většímu počtu lidí, než byl ten předchozí, sníží-li míru bídy a hladu, podíl lidí chudých, míru utlačování žen a ohrožování dětí, riziko války, riziko předčasného úmrtí a onemocnění a míru ohlupování a zvýší-li současně vzdělanost, kulturní úroveň a s nimi míru tvořivosti, máme-li mluvit jen o několika největších starostech trápících největší podíl myslících a lidsky cítících lidí celé dějiny.

Sám vznik Československa (1918) je v dobovém kontextu pochopitelný.

Ze zkušenosti následných sta let, kterou si na jejich začátku pravděpodobně nikdo nedokázal představit, plyne, že pravděpodobně šlo o geopolitickou chybu tvůrců Versailleské smlouvy, jejíž součástí bylo rovněž pochopitelné, nicméně unfair chování pánů prof. T. G. Masaryka a dr. E. Beneše vůči Slovákům, německé menšině a představitelům vítězných mocností: vytvořili neexistující »československý národ«.

Před důsledky rozpadu Rakouska-Uherska v jedné životní fázi prozíravě varoval František Palacký, ale ten později, opět pochopitelně, leč již méně prozíravě změnil názor (»Byli jsme před Rakouskem, budeme i po něm.«).

Otázky vyslovené Gordonem Schauerem, věnoval jsem jim kapitolu, zůstaly bez odpovědi – pokud nechceme za odpověď považovat průběh dějin 20. století v této zemi.

Oxfordské dějiny Evropy píší, že britská diplomacie koncem 1. světové války varovala před vznikem Československa coby zlověstné miniaturní Rakouska-Uherska s jeho národnostními střety.

Třetí důvod

Desítky let se zajímám o lidskou národu, povahu neboli přirozenost. Napsal jsem o ní několik knížek (Prameny 1–6). I v této knížce jsou jednotlivé odkazy na stavbu a činnost neuronálních sítí, které odpovídají odlišnostem mezi jednotlivými lidmi a jejich skupinami. Jejich podrobnější popis je v autorově knize pro lékaře, takže je zatížená odbornou terminologií, a v knize, která stejné výsledky zpracovává pro širokou veřejnost, takže by měla být přístupnější (6).

Metody a výsledky sociální, kognitivní a afektivní neurovědy, genomiky a soudobých evolučních teorií včetně evoluční psychologie však obvykle tvoří »všelidské« modely. Kulturní neurověda hledající rozdíly a podobnosti mezi odlišnými kulturami teprve vzniká.

Nevím, v jaké míře a s jakou přesností se »všelidské« metody a výsledky, které až na výjimky plynou ze zkoumání malých vybraných lidských skupin, často jen vysokoškolských studentů, zejména psychologie, dají užít k analýze

chování desetimilionového národa, byť metaanalytické studie pracující s velkými soubory poznání posouvají.

Národy se liší vším možným, například počtem obyvatel, rozlohou, polohou a utvářením území, zdroji, historií, současnou kulturou.

Mám za to, že nejvýznamnější proměnnou veličinou v jejich vzniku, vývoji i zániku jsou vždy lidé a jejich vztahy, lidské skupiny a jejich vztahy. Nebudeme-li dobře chápat lidskou přirozenost, národu, povahu – je celkem lhostejné, jak tuto nejsložitější problematiku pojmenujeme – neporozumíme dobře ničemu dalšímu:

proč se daný člověk choval nebo chová právě tímto způsobem, proč se tato lidská skupina, případně sociální vrstva, chovala nebo chová právě tímto způsobem? Jaké to mělo a bude mít důsledky?

Odpovědi jsou na počátku, jistě povrchní, nepřesné, neúplné a mnohdy mylné, nicméně jsou podstatně dál, než byly před jednou generací.

Na závěr ještě jedno poselství

Píši o českém národě a českému národu jen proto, že jsem Čech.

Kdybych byl Švéd, Dán, Fin, Maďar, Rakušan, Řek, příslušník jakéhokoli podobně velkého evropského národa, jako jsou Češi, měl rád zemi, kde jsem se narodil a byl tam doma, psal bych o svém národě a domově podobně.

Mám pocit, že poselství, která jsou v knížce, platí v nějaké podobě pro jiné stejně velké evropské národy stejně jako pro nás.

Důvody, proč jeden národ pohrdá příslušníky jiných národů, válčí s nimi, obdivuje je, jsou zřejmé, stejně jako důvody, proč se k dalším chová podlézavě: všechny plynou z evoluční minulosti a kulturní historie.

Teoreticky viděno by se daly překonat, ale to by lidé museli nahlédnout na vlastní evoluční a kulturní dědictví – a překonat je také.

To je ještě těžší než poznat sám sebe.

Mám někdy i proti své vůli rád zemi, kde jsem se narodil, patrně hlavně proto, že jsem se tu díky nepopsatelně složitému souboru náhod narodil. Mám ji rád i se svým národem i v této době, kterou považuji za jednu nejriskantnějších v našich dějinách, doprovázenou rabováním zdrojů a ponížením, pocitem

rozkladu hodnot a hromadnou pomateností jak ze skupinového strachu, tak ze skupinové chamtivosti.

Několikrát jsme coby česky mluvící lidská skupina, později národ, přežili: například hrůzu po bitvě na Moravském poli, po bělohorské bitvě, po Mnichově, po okupaci roku 1968. Přežijeme i tu současnou, které někteří lidé říkají marasmus a jsou přesvědčeni, že národ zaniká nebo pravděpodobně zanikne?

Mám rád náš jazyk. V rukou mistrů, jakými byli Karel Čapek, Vladimír Holan a Vladislav Vančura, je něčím nepopsatelně krásným, živým, složitým a rostoucím, čekajícím na další mistry. Mám rád lidi, kteří tu kolem žijí, protože většina z nich mluví mým jazykem, jsou spíše dobří než špatní, sdílejí osud svých bližních. I když mnozí mají pořád strach, mají smysl pro humor, jsou tvořiví, starají se o své rodiny a nejsou úspěšní nebo kriminální psychopati. Chovají se tedy se všemi zvláštnostmi v příslušných sociálních vrstvách podobně jako příslušníci jiných národů. Proto nemohu říci, že bych byl nacionalista, tím méně šovinista. Kdybych v této knížce nahradil pojem »národ« pojmem »větší a složitější lidská skupina«, mnoho by se nestalo, ale jsem Čech, žiji v Čechách a vědecké a kritické myšlení tenhle pocit dokáže ovlivnit jen do jisté míry.

PRAMENY

1. Koukolík F, Drtilová J. Vzpouora deprivantů. Nové vydání. Praha: Galén 2008.
2. Koukolík F. Mocenská posedlost. Praha: Karolinum 2010.
3. Koukolík F. Lidství. Neuronální koreláty. Praha: Galén 2010.
4. Koukolík F. Zvíře politické. Praha: Galén 2012.
5. Koukolík F. Nejspanilejší ze všech bohů. Praha: Karolinum 2012.
6. Koukolík F. Mozek a jeho duše. Čtvrté přepracované a doplněné vydání. Praha: Galén 2014.

Otázky Huberta Gordona Schauera

Jestliže – pak

Jestliže si národ (a jeho stát) jasně a přesně neodpoví na otázky Huberta Gordona Schauera, pak ohrožuje národní a státní existenci.

Na co se zeptal?

Hubert Gordon Schauer (1862–1892) se narodil v jazykově smíšené rodině. Ve Vídni studoval jazyky, filozofii a právo. Jeho přátelé byli F. X. Šalda, literární kritik, novinář a spisovatel, a Vilém Mrštík, spisovatel. Uveřejňoval články v dobových revuích a novinách: v Čase, Athenaeu, Politice, Literárních listech a Národních listech. Spolupracoval na Ottově slovníku naučném.

Píše se o něm, že to byl vážný člověk, skeptik a konzervatívec. Patřil mezi členy Masarykova realistického hnutí.

20. 12. 1886 vydal v Čase článek Naše dvě otázky.

Schauerův vizionářský článek byl později nazván filozofií národní sebevraždy a lze ho považovat za jedno z východisek sporu o smysl českých dějin, který se táhl desítky let a skončil až úmrtím dvou jeho nejpřednějších představitelů, T. G. Masaryka, prvního prezidenta Československé republiky (1850 až 1937), a Josefa Pekaře (1870–1937), historika.

Hubert Gordon Schauer roku 1886, tedy za Rakouska-Uherska, v době, kdy si pravděpodobně nikdo nedokázal představit 1. světovou válku a její důsledky, položil otázky, na které odpovídáme – nebo už neodpovídáme? – dodnes:

jaký smysl má existence tak početně slabého národa, jako je český, nadto národa, který na svou původní existenci musel po dvou stoletích znovu navázat, doslova se vzkřísit ze stavu, který se blížil zániku?

Bude mít český národ dost síly na vytvoření samostatné kultury?

Co ochrání český národ před germanizačním a ruským tlakem v případě, že by se Rakousko-Uhersko rozpadlo?

Nebylo by lepší přidat se, byť za cenu ztracené identity, k Německu, silnému západnímu sousedovi, v jehož vlivu jsme žili celá staletí?

Hubert Gordon Schauer píše:

...Čím nám má vlastně prakticky býti to naše »historické právo«, jak si máme mysliti pojitko mezi ústavou 16. a 17. a reálnými potřebami a snahami 19. a brzo i 20. století? Až do jakých důsledků má se užiti samosprávy, jak mají se členiti úzké a užší politické jednotky uvnitř koruny, země atd.?

Naše otázky ty – a otázky jiné, například jak by se utvořily a upravily hospodářské poměry koruny a země, jak by se organisovala domácí výroba, styky s ostatním mocnářstvím, se sousedy, se světovým trhem, jak měli bychom potom představovati samostatnou hospodářskou, po případě i celní individualitu, jakými prostředky by se toho dalo nejlépe docíliti atd....

Ale národ, jakkoli reálně žije jenom v přítomnosti, hleděti musí přece neodvratně a stále do budoucnosti, každý jeho krok musí být ve shodě s cílem budoucím. Co jest úkolem našeho národa? Máme-li pak určitý cíl a můžeme-li ho dosíci? Otázka ta jest ohromného dosahu. Či dostačí, když prozatím dle statistických výkazů tolik a tolik milionů mluví určitým jazykem, má-li tato massa nějakou, jakou takou organisaci a hierarchii, píše-li se jazykem tím – literatura –, pěstuje-li se tu hudba, výtvarné umění, divadlo, pořádají-li se schůze a slavnosti a žije-li se se sousedy rozličně, v přátelství nebo v neshodě, dle zděděných názorů a chvílkových nálad obecných? Nikoli, nestačí; říká-li se tomu zevnímu, třeba že na první pohled sebe správněji fungujícímu mechanismu národ, v očích myslitelových tento sociální úkaz nezasloužil si jména národa. To třeba říci, byť tím bylo dotknuto i valné částky našich moderních názorů. Jen tam je národ, kde je pevná, nepřetržená a nepřetržitá souvislost mezi minulostí, přítomností a budoucností, kde existuje skutečný vnitřní zákon rozvoje, kde je jednotný duch a cíl. Bez ideálu, bez vědomí mravního povolání není národa.

Nuže tedy, jaký je náš úkol v dějinách člověčenstva? Jako jednotlivec tu není sám pro sebe, nýbrž musí býti obohacením pojmu, specie člověcké, tak ani národ není tu sám pro sebe.

Je zde český národ proto, aby jako osamělá pivoňka vypučel, vykvetl, uvadl, či aby prostředkoval mezi svým okolím, např. aby byl přechodiskem mezi romano-germánským Západem a slovanským Východem?

Či je povolán, aby sám ze sebe vytvořil vlastní, novou kulturu, zcela nový zdroj tepla a světla? Vystačí-li však k tomu naše prostředky? Je ponětí to ve shodě s celou naší minulostí? Nebyli jsme snad v celém svém průběhu dějin v úzkém, nerozlučitelném styku se Západem, a chceme-li užítí nevážného výrazu, odnoží Německa? Nenadešel tudíž anebo nenadchází-liž okamžik, kdy nahromaděnou zásobu latentní energie započneme jinými chvěvy převáděti na svět slovanský? Či tento svět nepotřebuje vůbec už našeho prostřednictví, nepřiblížil se již s větším porozuměním Evropě? Nemůžeme však přes to zaujati legitimní své místo a působiti zvolna sice, ale neustále s účinkem tím větším?

Otázek těch je řada a s nimi zase nové a nové, z nichž nejhlavnější zní: **Jaká je naše národní existence?** Jsme ve svém národním bytu skutečně tak zabezpečeni, jak by se zdálo na pohled? Ochraňuje nás pro budoucnost ten pětimilionový počet česky mluvícího obyvatelstva, ochraňuje nás naše intelligence, literatura a celý náš národní aparát před možným budoucím, byť sebevzdálenějším a okamžité pravdě nepodobnějším odnárodněním, resp. přenárodněním? Otázka ta není akademická, může se nenadále státi palčivou.

Jak pak, kdyby nepředvídaným shlukem okolností Rakousko ve své nynější podobě důkladně se změnilo, kdyby nás moře německé zúplna obklíčilo a zaplavilo? Jaké záruky máme proti podobné možnosti? Řeknou: »Toho Rusko nedopustí!« Ale kdo může říci, že Rusko jednou bude všemohoucím, že mu nebude počítati se všeobecnou neb aspoň převážnou evropskou koalicí proti sobě? Kdo ví, jak se ještě Rusko vytvoří, kdo může říci, že např. zvláštní rozkladný pochod, který v ruském státě se děje, stav věcí nepřivede tam, že říše carskou samodržností pevně spájená při změně vládního systému se nerozpadne v několik více méně samostatných, přátelských nebo řevnivých celků? Dokladů toho v dějinách slovanských máme dosti a proto idea ta necht se nezdá absurdní. A potom: je Rusko skutečně ten přátelský stát, jsou Rusové skutečně oni naši bratři, kteří by nás ochotně zachraňovali za každou cenu? Vždyť by se mohlo státi, že by nás obětovali beze všeho kompromisu mezi sebou a Evropou (Germánstvem), že by nás zcela chladně obětovali za Halič, Balkán atd.!

A což kdybychom zvláštním sběhem událostí jim připadli, což kdyby nás, jako nyní Poláky, beze všeho rušili, nebo jako nyní Bulhary, zbavovali politické

samostatnosti? Víím, že jsou lidé, kteří při pomýšlení tom jášají; ale jsou také ještě lidé, kteří by si rusifikace právě tak málo přáli jako germanisace, kterým jeho bratrské je stejně protivné a snad i odpornější nežli cizí; lidé, kteří, když by již šlo o dilema: poněmčiti se či porušití, by nejdříve zcela chladnokrevně uvažovali, na které straně by jim z toho kynulo více kulturního zisku.

A právě proto, že podobná možnost není nikterak vyloučena, naopak i dosti pravděpodobna, musíme již před časem o ní uvažovati a připraviti se na ni. Nechme vši citové mlhavosti, vši zaslepenosti stranou; proti souhlasu a proti vůli Evropy, proti moři germánskému, kdyby nás objalo zcela doopravdy a mělo po nějaký čas poslední slovo mluvití, neudrželi bychom se zajisté na dlouho.

Představme si nerovný boj Čechů s Germánstvem, boj na nůž! Při nejmenším by uchování pouhé, holé národnosti vyžadovalo nesmírně mnoho úsilí a sebeodříkání nešlechternější domácí intelligence, obětovnosti, která by časem ochabovala. Nastal by den, kdyby si ten onen – dejme tomu slaboch – předložil otázku: Jak, stojí tato ve své existenci pochybná národnost skutečně za to, abychom veškeré síly ducha svého, které bych jinak zasvětití mohl práci pozitivní, pokroku vědy, atd., abych tyto síly mařil úsilím prozatím zcela záporným? Což kdyby národ přes tyto námahy přece zanikl? Nemohli bychom – uvažoval by dále – přimknouti se k intenzivnímu a extenzivnímu duševnímu životu velikého národa a pro lidstvo i sebe více učiniti nežli můžeme svými omezenými prostředky? Mohou přijíti zoufalé boje a mohou přijítí generace, které se vážně do takových myšlének ponoří. Neříkej nikdo, že otázky ty si Jungmann a všichni naši »křisitelé« nekladli: především nebylo jim jednati za podmíněk tak těžkých – germanisace v předěšlém a počátkem tohoto století dála se úplně neracionálně a Němci jako národnost byli Rakouskem – i jednotlivými německými panovníky – právě tak ve svých aspiracích odmítáni jako my Češi. A za druhé, oni horlivci neměli před sebou odstrašujícího příkladu, který by měli apologetové české národnosti číslo II. Snad by si pomýšlili: i když prozatím s největším napětím sil útok odrazíme, kdo nám za to ručí, že co nejdříve nebude opětován? A konečně: stojí-li naše národní existence skutečně za tu námahu, je její kulturní hodnota tak ohromná?

A zde jest uzel otázky, jež zní: je náš národní fond takový, aby bojovníkům v onom krajním případě poskytoval dostatečné mravní posily, aby jim vnukal úplně přesvědčení, že zachovají-li lid vlastnímu jeho jazyku, že jej tím zachovají i vlastnímu světu myšlenkovému, že by odcizení jazyku bylo skutečnou ethickou

škodou, že tím zachovají typus, který v pantheonu člověčenstva zaujímá místo pevné, platné a samostatné?

Zodpoví-li se otázka ta kladně, jsme zajištěni: naše intelligence bude míti domácí, postačující zdroj inspirace, a lid, národ dráhu sobě úplně přiměřenou a zároveň s ideálním řádem světovým úplně souhlasící. Potom všeliké zevnější úsilí bude marné, aspoň velice obtížné; a Evropa, naučíc se oceňovati naši bytost, nepřipustí tak lehce její zničení.

Zodpoví-li se však otázka ta ve smyslu opačném, pak Evropa nemá příčiny míti s námi sympatie a naši bojovníci shledají, že je zbytečno zabraňovati zasypávání potoku, který sám se v písku ztrácí.

PRAMENY

Schauer HG. Naše dvě otázky.

<http://www.rukopisy-rkz.cz/rkz/gagan/jag/rukopisy/osobnost/tgm/schauer.htm>

Projev Reinharda Heydricha

Jestliže – pak

Jestliže co největší počet Čechů i Němců a Rakušanů, zejména sudetských, Maďarů a Poláků, do hloubky a přesně ve všech souvislostech, generaci za generací, neporozumí bezprostředním a vzdáleným příčinám obsahu projevu Reinharda Heydricha proneseného 2. 10. 1941 v pražském Černínském paláci, poškodí se všechny tyto národy a existence českého národa bude ohroženější.

Co Reinhard Heydrich řekl?

Projevy *Rudolfa Lodgmana von Auen* (1877–1962), sudetoněmeckého nacionalistického politika, přednesené v letech 1918 a 1920 stojí za přečtení (12, 13).

Vzijeme-li se do jeho národní příslušnosti a duševního rozpoložení, lze toto muže dobře pochopit. Představitelé německé populace žijící zejména v pohraničí Čech a Moravy, ale i v místech dalších, měli pocit, že se na těch územích vznikajícího Československa, která tato populace považovala za své od 13. století, kdy ji ke kolonizaci vyzvali Přemyslovci (10), stala obětí dobovačného chování Čechů. Říkali tomu »čechizace«.

Podobně lze pochopit obsah projevů i pocity politiků zastupujících německou menšinu roku 1920 v Národním shromáždění Republiky československé (9) poté, co nevyšel pokus sudetských Němců o oddělení území s německy mluvícím obyvatelstvem.

Po *Mnichovské dohodě* (1938) následoval odsun českého obyvatelstva z pohraničí, jehož důvody, průběh a důsledky jsou podrobně dokumentované (1).

Lze říci, že se historie z roku 1918 svým způsobem opakovala, a to v nesouměrně drastičtější, hromadnější a krutější podobě.

15. 3. 1939 vznikl nacisty kontrolovaný Protektorát Čechy a Morava (1939 až 1945), součástí dění byla úvaha o konečném řešení »české otázky«.

Endlösung der tschechischen Frage neboli konečné řešení české otázky byl plán nacistického Německa na germanizaci českého území.

Plán lze považovat za součást *Generplan Ost*, Obecného plánu Východ, tajného nacistického plánu kolonizace a germanizace střední a východní Evropy připravovaného v letech 1939–1942. Plné uskutečnění plánu by znamenalo genocidu a etnické čistky, zotročení a vypuzení většiny slovanské populace z Evropy.

Česká populace měla být zničena z třetiny až poloviny (2).

Válčíci nacistické Německo však potřebovalo českou pracovní sílu, takže konečné řešení české otázky probíhalo pomalu.

Konečné řešení české otázky formuloval SS-obergruppenführer a generál policie Reinhard Heydrich dne 2. 10. 1941 v pražském Černínském paláci (11).

Zkuste ho prosím přečíst pokud možno bez hněvu a zaujetí.

Pak ho zkuste přečíst znovu poté, co si z následných kapitol vybavíte principy evoluční psychologie, mocenskou a majetkovou nerovnost jako kulturní niku, pojem národa jako stereotyp, kooperaci, parochiální altruismus, vnitroskupinovou a meziskupinovou soutěž, úspěšnou psychopatii...

Lépe pochopíte pravděpodobné, přitom přinejmenším částečně skryté mechanismy, které Reinharda Heydricha a politicko-mocenské hnutí, jehož byl spolutvůrce, poháněly a jejichž pravděpodobné evoluční složky si patrně nebyl/i plně vědom/i. Přichází na ni až současný výzkum.

Pozor prosím na nedorozumění:

morálně ani právně to neomlouvá. Jednou skutečností je pokus o vysvětlení a pochopení nějakého činu, jinou skutečností je odpovědnost za takový čin. Vysvětlení a pochopení odpovědnosti nezbavuje – byl si toho plně vědom už například Dostojevskij (8).

Prospěšné je také dávat pozor na vlastní historickou krátkozrakost.

Podobá se perspektivnímu vidění. Události, které jsou v čase a prostoru blíž, lidem připadají významnější než události, které jsou v čase a prostoru vzdálenější. Osobností přinejmenším v některých výrazných znacích podobných Reinhardu Heydrichovi nacházíme v dějinách nejrůznějších národů značný počet.

Prospěšné je také dávat pozor i na vlastní hodnotová měřítka.

Hodnoty lze chápat jako součást kulturního vývoje. Bio-psycho-sociální mechanismy, jichž jsme často nevědomí nositelé, mohou, ale nemusejí mít s (humanistickými) hodnotami mnoho společného a mohou se s nimi dostávat do střetu.

Dokázaly to například klasické experimenty, Milgramův a Zimbardův (Stanfordský vězeňský experiment), zkoumající u »běžných a slušných lidí« poslušnost a konformitu. Jejich experimenty dokázaly, že většina z nás »běžných a slušných lidí« je totiž schopná chovat se v rámci poslušnosti a konformity vražedně. Přitom lze poslušnost a konformitu chápat jako vnitroskupinové pro-sociální mechanismy pomáhající udržet lidskou skupinu pohromadě.

Projev Reinharda Heydricha

Příslušníci strany, pánové!

Z rozkazu vůdce jsem převzal před třemi dny vedení úřadu říšského protektora místo ochuravělého říšského protektora, říšského ministra von Neuratha.

Těší mne, že již dnes po třech dnech mám příležitost pozdravit vás, spolupracovníky protektorátního štábu protektorátní vlády, úřednický sektor, především též představitele svrchovanosti strany v tomto bojovém prostoru – samozřejmě kromě svých užších spolupracovníků ve funkci náčelníka bezpečnostní policie a SD – také vás, páni vrchní zemští radové, kteří jste venku nositeli spásy a – jak doufám – bojových úkolů na poli správy.

Vůdcova směrnice, kterou jsem obdržel pro tento úkol, jež považuji za omezený jak časově, tak i v jiném směru, tato vůdcova směrnice zní: mám v tomto prostoru jednoznačně a se vší tvrdostí zajistit, aby obyvatelstvo, pokud je české národnosti, pochopilo, že se nelze vyhybat realitě příslušnosti k říši a poslušnosti vůči říši; Němci musí vidět, že tato část říše je součástí říše a že zde na jedné straně požívá Němec ochrany a hraje vůdčí úlohu – má ji hrát, jak mu přísluší –, ale že má i tomuto právu odpovídající povinnost chovat se a jednat jako Němec.

V politickém směru znamená to, co mi řekl vůdce, uznání linie, kterou zde až dosud udával z politického hlediska státní tajemník Frank. Znamená to současně

samožřejmý, lidský, reálný a přátelský předpoklad pro spolupráci mezi kamarádem Frankem a mnou.

Ještě krátce úvodem, pánové! Vy ve mně vidíte všeobecně náčelníka bezpečnostní policie a SD. Vidíte ve mně – v každém případě jsem si zvykl, že tomu tak ve správé je –, muže exekutivy, jenž hledí podle možností vyřešit všechno jen exekutivně. Tento názor je chybný a falešný a já bych chtěl, dříve než vám řeknu něco o problémech tohoto prostoru, aby bylo i zde, jako často už jinde, jednoznačně jasno o pojetí, podle něhož se chápu svých úkolů jako náčelník bezpečnostní policie, jako SSmann a spolupracovník říšského vůdce SS, jako nacionální socialista.

SS (SD a bezpečnostní policie jsou součástí SS) jsou úderným oddílem strany ve všech otázkách zajišťování nacionálně socialistické ideje. Být úderným oddílem znamená být vždy před masou, být zvlášť dobře vyzbrojen, být schopný nasazení a rozumět boji. Úderný oddíl však také nedělá nic, co by se dalo bez vůle a bez plánu celého vedení. Předpokladem úkolu zajistit ideu však není a nemůže být jen snaha vidět věci pouze po vnější, výkonné stránce a plnit úkoly a rozkazy je vniknout hlouběji do problémů, vmyslet se do nich a jednat se znalostí věci, nedívat se na ně jen povrchně, ale hluboce se jimi obírat a pochopit je. Tak jednáme jako výkonné orgány, jsouce si vědomi poslání vůdce i říše, onoho poslání, jež vede přes velkoněmeckou říši k říši velkogeremánské. Vůdce mi při odchodu řekl: mějte na paměti, že vždy tam, kde vidím, že je ohrožena jednota říše, vyberu jednoho velitele SS a vyšlu ho z pověření říše, aby zachoval jednotu říše. Můžete si tak z těchto vůdcových slov odvodit celkové poslání SS, a tím i mé zvláštní poslání zde.

Říkám předem: nemám v úmyslu lpět nyní na svém místě na jednom úkolu proto, že je pěkný a souvisí s ním reprezentace, nýbrž chápu svůj úkol zde jako bojový úkol, který mám splnit v zastoupení jiného, abychom mohli, až jej splním, ohlásit vůdci: »Můj vůdče, splnil jsem jej. Nyní se mohu opět věnovat svému hlavnímu poslání.« Neznám však dosud dobu, jež je mi vymezena; budou-li to týdny či měsíce, to závisí na vyřešení, na problémech tohoto úkolu, to závisí na rozkazu vůdce.

Hovořil jsem o úkolech SS jako celku. Mohl bych je shrnout do hesla: »Nepřítel všech nepřátel a ochránce všeho německého«, a to má platit zejména pro tento prostor. Úkol »nepřítel všech nepřátel« obsahuje hlavní směrnici pro naše policejní a zajišťovací úkoly, nejen v užším, ale i v širším smyslu slova. Nevidím v tom jen

úkol zatykat a předávat k odsouzení a dohlížet, ale chápu to jako systematické zkoumání nepřátelských vlivů, ale i vlastních chyb v jednotlivých oblastech života.

Druhá stránka tohoto úkolu, »ochránce všeho německého«, má své zdůvodnění již ve vnější formulaci skutečnosti, že vůdce ustanovil říšského vůdce SS říšským komisařem pro upevnění německví. A když jsem nyní převzal tento úkol zde, v protektorátu, jsou oba tyto pilíře konečků též základy mé náplně úkolů: odrazit a potlačit vše nepřátelské a zajistit, avšak i plánovat pro budoucnost, všechny věci, které jsou dobré pro německví a nutné pro budoucnost.

Nechte mne nyní trochu se rozmáchnout, abych právě celkové problémy také tohoto prostoru postavil do všeobecné souvislosti, abychom nebyli jako klapkami na očích omezeni jen protektorátními hranicemi.

Předpokladem pro válku, pro splnění této války, pro obsazení nutných prostorů a pro formování a utváření velkoněmecké a velkogermánské říše bylo vnitropolitické zabezpečení říše. Z toho především vyplývá a zde také začal původní vývoj úkolů SS a policie – kromě toho bylo naším úkolem plánovat podle osobních příkazů a směrnic vůdce v tehdejší cizině výzkumnou a průzkumnou metodou všechno to, co se během vývoje mohlo stát předpokladem pro mnohé politické, ale i vojenské úspěchy a události. K tomu pak přistupovala následkem politického vývoje v evropském prostoru nutnost a úkol zaměřit se na návrat Němců, řídit návrat občanů německé národnosti z prostorů, které jsou dnes na východě obsazeny našimi jednotkami, těch občanů německé národnosti, kterým by se bylo určitě stalo totéž, co se dnes děje občanům německé národnosti na Volze, kdyby vůdce nebyl rozkázal a dosáhl nanejvýš naléhavého převedení tohoto půl milionu občanů německé národnosti. A teď k samotné válce.

Musí nám být jasno, že všechny události posledních let, všechny vojenské a politické otázky, mají úžasnou organickou souvislost. Musíme mít také jasno v tom, že předpoklady této války a její následky vyžadují – při naprosto tvrdém vedení této války až do konce –, aby se zachovala a dále vytvářela tato říše a aby byla dovedena k velikosti. Neboť všechny politické mezihry, ať diplomatické, zahraničně politické či jiné povahy, byly jen přípravnou prací velkých, jasných věcí, totiž těch, že nepřátelé říše, vedeni židy a svobodnými zednáři, si konečků kladli za cíl, že toto Německo, sazažící se o vzestup svým vnitřním ideovým vedením národního socialismu, že toto Německo je nebezpečím pro světové plány židovstva

celého světa. Že proto bylo uděláno vše, aby se Německo stalo malým a aby je zničili. To proto, že poznali, že v dějinách Německé říše vždy, když už žid věří, že nás má na zemi, povstal odněkud z německého prostoru, z německých lidí někdo, jenž dal dohromady Němce neslýchanou ideovou silou a svou osobností, stmelil je v jednotu a potom je vedl k velikosti a překonání nebezpečí a viděl, že jen tehdy mohl být německý vývoj rušen a brzděn, jestliže mohla přijít rána dýkou z německého prostoru.

Nyní jsme v Evropě obsadili pod vůdcovým vedením velmi mnoho prostoru, což je vojenským předpokladem pro další vedení války a její vítězné ukončení. Musíme si říci jasně, že obsazení tohoto prostoru v každém případě nebude v mnoha zemích přechodným, nýbrž konečným obsazením, přičemž je lhostejno, jaká bude forma kontaktu těchto prostorů s námi. To však znamená, že budoucnost říše závisí na ukončení války, na schopnosti říše a na schopnosti lidí této říše získané prostory udržet, ovládnout a popřípadě s říší spojit. Závisí tedy na způsobu, jak jsme schopni s lidmi zacházet, vést je a spojit s námi. Musíme zde však rozlišovat velké skupiny, jednu skupinu tvoří prostory s germánskými lidmi, to je s lidmi, kteří jsou naší krví, a proto jsou vlastně našeho charakteru. To jsou ti, kteří špatným politickým vedením a vlivem židovstva jsou nějak pokřiveni, kteří teprve pomalu musí být dovedeni k základním prvkům současného myšlení. Jak to vidím, jsou to tyto prostory: Norsko, Holandsko, Flandry, později i Dánsko a Švédsko. Jsou to ty prostory, jež jsou osídleny Germány a které nějakým způsobem, a musíme si zde udělat jasno, zda v konfederaci, jako župa či nějak jinak, budou patřit k nám. Je jasné, že musíme nalézt vůči těmto lidem docela jiný způsob jednání než vůči národům jiné rasy, slovanským či podobným národům. Germána se musíme chopit tvrdě, spravedlivě, ale musíme jej vést lidsky, podobně jako vedeme náš národ, jestliže ho chceme udržet natrvalo v říši a chceme-li, aby s ní splynul.

Druhou skupinou jsou východní prostory, jež jsou zčásti osídleny Slovany, to jsou prostory, kde je třeba vědět, že dobrota bude chápána jen jako slabost, to jsou prostory, kde sám Slovan vůbec nechce, aby se s ním zacházelo jako s člověkem rovnoprávným, a je zvyklý, že pán si s ním nezadává. To jsou teda prostory, které máme nyní na východě vést a udržet. Jsou to prostory, v nichž musí jednou vládnout německá horní vrstva, po dalším vojenském vývoji budou sahat až hluboko do Ruska, až daleko k Uralu; tyto prostory musí být naší surovinovou základnou,

jejich obyvatelé se stanou pracovníky pro velké, i kulturní, úkoly, a mám-li to říci docela drasticky, musí nám sloužit jako otroci. Jsou to prostory, s nimiž budeme vlastně nakládat, jako když se obepíná nová země na pobřeží hrází, tím způsobem, že se tam na východě vybuduje ohromný val z branných rolníků, aby se toto území už jednou uzavřelo proti bouřlivému přívalu z Asie, pak bychom je rozdělili příčnými valy, tuto půdu bychom postupně pro sebe získávali tím, že na okraji vlastního Německa, jež je osídleno německou krví, se pomalu bude vysouvat vždy jeden německý val za druhým, abychom tak postupovali s německým osídlováním na východ prostřednictvím německých lidí, kteří jsou německé krve. Z tohoto hlediska je třeba vidět všechny úkoly na východě, které tam musíme splnit. První val, o protektorátním území budu mluvit až potom, tvoří na východě obě provincie Gdansk – západní Prusko a župa Warta, které spolu s východním Pruskem a slezskými částmi ještě asi před rokem byly vcelku plně osídleny téměř 8 miliony Poláků; to jsou prostory, které se nyní musí osídlovat zcela systematicky Němci, aby se polský živel kousek po kousku, krok za krokem vytlačil. Jsou to prostory, jež musí být jednou celé osídleny Němci. Pak stále dál na východ, k Baltu, jenž jednou bude muset být osídlen jen Němci, přičemž musíme uvážít, které pokrevní části Lotyšů, Estonců a Litevců jsou schopny regermanizace či germanizace. Rasově nejlepší živly jsou Estonci, na nichž jsou patrný švédské vlivy, pak přicházejí Lotyši a nejhorší jsou Litevci.

Dále se jedná o velkopolský prostor, jenž je nejbližší oblastí, která se musí zcela pozvolna osídlit Němci a z které se polský živel musí postupně zatlačit na východ. Pak přijde Ukrajina, jež má též žít především pod německým velením jako velká surovinová a vyživovací základna, když nejprve jistým přechodným řešením bude postupně vyloučena z velkoruského prostoru s tím, že se použije a využije jistých, v podvědomí ještě dřímajících, vlastních národních myšlenek, aniž dáme tomuto národu kulturní posilu či oporu, aniž bychom tam chtěli vypěstovat silnou inteligenci, aby tak nevznikla v pozdějších dobách nějaká opozice. Taková inteligence by se pod slabým vedením mohla po létech opět chtít odpoutat. Vcelku vzato platí tedy zde v prostorech na východě starý kolonizační princip, jenž však v protikladu k dřívější kolonizaci řádových rytířů a baltských baronů sleduje tu myšlenku, že jejími nositeli jsme my, naše krev, a že se na východě probouzí stará idea, idea řádových rytířů, jako stupeň k opanování prostoru, který nemůžeme úplně osídlit. A nyní, když máte před sebou celkový obraz, musí vám být jasné, že

se českomoravský prostor natrvalo nesmí nikdy ponechat v takovém stavu, který by vůbec umožňoval Čechům tvrdit, že to je jejich prostor. Zde jde pouze o jedno, a to, že si nejdříve připomeneme, co je životně důležité a přednostní, jaké má tento prostor historické základy, že se rozhodneme, co tu vlastně jednou uděláme. Z čeho vyrostl tento prostor. Odkud jsou lidé, kam patří atd.

Chtěl bych se ještě dotknout jedné věci, doufám, že to nebude pro vás nic nového, ale přece jen bych to chtěl načrtnout. Musí vám být jasné, že v německých dějinách byly Čechy a Morava srdcem říše, srdcem, jež bylo v příznivých dobách vždy pevností německví, že v dobách kolonizace byly stráží proti východu, že koneckonců – jak to dokumentuje i vývoj na kulturním poli – bývaly v dobrých dobách vždy pevností, a jak to řekl Bismarck, »citadelou Evropy«. To je odůvodněno i tím, že první říšská univerzita před Krakovem a před Vídní byla založena zde v Praze. Když se na to nyní podíváte pozorněji, bude vám bezesporu naprosto jasné, jakou osudovou dynamiku má tento prostor pro Německo a německé dějiny. V létech německých dějin, jež chceme nyní trochu probrat, přicházely rány dýkou ohrožující říši většinou z tohoto prostoru. Tedy právě v tom okamžiku, kdy říše vítězí, v tomto okamžiku je možné, aby se tady zasazovala rána dýkou dějinám a vývoji říše; ať to je třeba – ať už líčím kteroukoli etapu německví – ať už to je třeba Marbod (Marobud) z Čech, který postupoval proti Arminovi z kmene Cherusků, ať to jsou slovanští věrozvěstové Cyril a Metoděj, kteří chtěli odtrhnout tento prostor pod pláštíkem náboženských církevních myšlenek východních církví a církevní cestou jej přivést k byzantské myšlence, ať již to byly vnější počátky třicetileté války s pražskou defenestrací nebo ať je to v současné době pokus ohrozit říši ilegálním hnutím odporu a vpadnout tak říši do zad v jejím rozhodném osudovém boji proti bolševismu.

Pánové! To vše jsou věci, které mají zcela jasný logický sled týchž myšlenek a událostí, to jsou stejné rány dýkou z tohoto prostoru.

Avšak stejně tomu bylo i opačně, vždy když vedení říše poznalo, že tento prostor je rozhodující, že Čechy a Morava mají zároveň účast, osudový, rozhodující podíl na pozitivním plánování dějin. Známe jména, která zasáhla do kolonizace východu. Ať je to král Otakar, který nakonec při kolonizaci východu dospěl jako úderný oddíl proti východu až ke Královci a toto město založil, ať je to doba Karla IV. nebo boje Bedřicha Velikého, bitva u Hradce Králové nebo i dnes nekonečná, dějinná a osudově rozhodná vůdcovská síla Adolfa Hitlera, jenž teď ve dvou etapách

definitivně získává tento prostor, když z něho, z nepřátelské základny, dělá pevnost pro naše nasazení a naše boje proti bolševickému nepříteli.

A teď k současné situaci. Řekl jsem, že dnes rozhodně vývoj spěje k nové ráně dýkou. V posledních týdnech prožíváme vývoj, charakterizovaný sabotážemi, teroristickými skupinami, ničením úrody, zpomalováním práce, což zcela jasně organizuje velká odbojová organizace. Tento vývoj, i když nevede k aktivnímu povstání, přece jen zcela systematicky připravuje všechno, co má být připraveno pro okamžik, až přijde čas uvrhnout toto území ke škodě říše do nebezpečného neklidu. I kdyby to bylo jen to, že nepřítel vede a chce české obyvatelstvo vést ke vzpouře, chce, abychom utrpěli citelnou ztrátu, že jde o pracovní výkon ve zbrojním průmyslu a citelný neklid, což nakonec může být vzorem pro ostatní obsazená území. Stav v posledních týdnech byl takový, že se už dalo říci, že jednota říše byla jednoznačně ohrožena, tento prostor pod povrchem tak vřel, že se jediné dá říci, tady se musí včas zasáhnout. A chtěl bych říci zcela otevřeně, že vinu nenese jen protivník, vinu máme také my, Němci, neboť v tomto prostoru ne všichni Němci, kteří sem přišli, si uvědomili, že to je bojová oblast, bojový prostor, kde každý jednotlivý Němec, bez ohledu na kompetenci, musí též jako bojovník pro německví zvítězit. Každý Němec, jenž zde vyniká, musí se cítit politickým vojákem vůdce, musí vidět zcela jasně základní linii v tomto prostoru, musí vědět, že základní linií je zajištění tohoto prostoru, boj proti veškeré české samostatnosti, a musí při zacházení s jednotlivci chápat, že Čech je Slovan a že také Čech si vykládá každou měkkost jako slabost. Že je to šilenství povolit v jednotlivých případech, protože ten druhý to neuzná, ihned toho využije a vyloží si to jako slabost; jakmile se mu povolí, přijde podruhé s větším požadavkem. Navíc je však v tomto prostoru třeba, aby si nikdo nemyslel, což Němec velmi často dělá, že je v německém prostoru, že je to právě taková provincie jako v říši a že je možné zde spravovat od stolu stejnými správními metodami, což naprosto nikdy nepůjde. Správní rozdělení tohoto prostoru, viděno z německé strany, je pouze jedním z prostředků a metod, jak tento prostor definitivně ovládnout a vést. Je to systém, který nemůžeme srovnávat se správním rozdělením a metodami správy, jež platí v říši, vůči německým lidem. K tomu však přistupuje ještě základní myšlenka: veškeré počínání německých lidí v tomto prostoru musí být v tomto okamžiku usměrňováno naprosto jednoznačně, totiž tak, že vzhledem k válce a z taktických důvodů nesmíme připustit, aby se Čech v jistých věcech rozzuřil

a vybuchl, i když musíme být v tomto okamžiku z jistých taktických důvodů tvrdí, musíme přesto jednat tak, aby si Čech, nemá-li žádné jiné východisko, nemyslel, že teď právě musí vyvolat povstání. Základní linie však musí, ač nevyslovena, i při takovém jednání platit: tento prostor se jednou musí stát německým a Čech tady nemá už koneckonců co pohledávat. To jsou věci, které můj úkol zde rozdělují na dvě velké a jasné etapy a oblasti činnosti. Jedna je blížká – zaměřená na válku –, druhou začíná dalekosáhlý konečný úkol. První, blížká, je diktovaná potřebami vedení války. Potřebuji v tomto prostoru klid, aby dělník, aby český dělník zde nasadil pro německé válečné úsilí plně svou pracovní sílu a abychom nezdržovali při zdejším obrovském válečném průmyslu přísun a další rozvoj zbrojního průmyslu. K tomu patří i to, že se přirozeně musí dát českým dělníkům tolik žrádla, mám-li to tak zřetelně říci, aby mohli splnit svou práci. Ale i to, abychom dávali pozor, aby Čech nevyužil podle svého zvyku tohoto nouzového stavu říše, aby si nevydobył pro sebe soukromé a vlastní české výhody. Tento blížký úkol předpokládá, že Čechovi nejprve ukážeme, kdo je pánem v domě, aby věděl přesně, že zde diktuje německý zájem a že zde koneckonců má rozhodné slovo říše, říše zastoupená vedením na tomto území, tedy též vámi, pánové. Říše nenechá se sebou žertovat a je prostě pánem v domě, to znamená, že ani jediný Němec nic Čechovi neodpouští, asi tím způsobem, jako je tomu v říši se židovstvem, aby neexistoval jediný Němec, jenž by řekl: ale ten Čech je přece slušný. To byl problém židovské otázky v říši, a můžete si představit, jak by takhle dopadlo řešení židovské otázky. Když všichni nebudeme zjevně držet pospolu a navenek nevytvoříme vůči češtví jedinou frontu, bude Čech hledat stále zadní vrátka, jimiž vyklouzne chytrácky ven. O otázce, zda můžeme o jednotlivci říci, to je skutečně slušný chlap, se bude uvažovat teprve tehdy, až přistoupíme k tomu, abychom začali s dalekosáhlým konečným řešením úkolu, tedy při otázce poněmčování a podobných problémech. Přitom nesmíme zapomenout na jedno: že navenek, co se týká kultury, a to je zejména důležité, si nesmíme zadat, aby si Čech nemohl dělat legraci z toho, jak se Němec chová. Němec si nemůže dovolit, aby se v lokálu ožral; tady musíme být zcela otevření: jestliže se někdo sežere, jestliže si popustí uzdu, proti tomu nikdo nic nemá, ale má to dělat mezi svými čtyřmi stěnami nebo v kasinu. Čech musí vidět, že Němec ať ve službě, či v soukromí se umí chovat, že je pánem od hlavy až k patě. A proto jsem nařídil, abychom dostali zde v Praze německou ústřední policejní stráž, která se bude starat

především o to, aby se též Němci v tomto prostoru chovali řádně. Neboť Němec, který není vychován, jak se na vůdcovskou úlohu sluší, ten se sice cítí jako pán v domě, ale ve falešném směru, a vede si ke škodě říše hůře, než si sám dovede představit.

Dále očekávám, že vám bude při zacházení s Čechy jasné, že je třeba též jistých taktických předpokladů. Když např. vydám nařízení tisku, musí napsat bez rep-tání to, co potřebuji. Přesto budu samozřejmě udržovat s Čechy korektní společenský styk, přičemž musím vždy dávat pozor, abych nepřekročil hranice, abych si v každém okamžiku říkal: dej pozor, jsou to ale Češi! Rozumíte? Stýkáme-li se z taktické nutnosti s Čechy, kteří nám slouží, i pak je nutno se vždy vracet k myš-lence: jsou to ale Češi.

Něco jiného je, a to je nejpodstatnější, že při vši tvrdosti se opravdu staráme o věci, které skutečně nejsou v pořádku. Neboť nemá žádný význam, když Čecha mlátím a se vši námahou a působením policie přivádím k tomu, aby pracoval, když on skutečně nedostává to, co potřebuje, aby měl fyzickou sílu vykonávat svou práci. V tomto směru se konala na návrh státního tajemníka Franka porada u vůdce, na níž byl přizván tajemník Backe, a my pravděpodobně přistoupíme, prosím, abyste si toto vše nechali pro sebe, než to bude uveřejněno, neboť se to musí náležitě propagačně upravit, pravděpodobně přistoupíme ke zvýšení přídělu tuku pro české dělníky, tak okolo 400 gramů, to je množství, o němž se už dá mluvit. Abych to šikovně využil k propagačním účelům, spojmů to s myšlenkou: vy, čeští dělníci venku, buďte raději zticha, jinak by se mohlo také stát, že bude příděl tuku opět menší. To vše jsou věci, které se musí správně psychologicky uchopit. A nyní k otázce celé propagandistické linie. Viděno ve velkých obrysech, musí se stále více zdůrazňovat myšlenka o svatém Václavu v jejím dějinném vývoji, neboť jestliže Češi svatého Václava oslavují, nemusíme jej líčit jako svatého Čecha, nýbrž tak: svatý Václav byl mužem, jenž pochopil, že český národ může žít jen spolu s německým prostorem. To se musí správně psychologicky uplatnit a obrátit zbraň; když tedy Češi oslavují svatého Václava, vlastně dokazují, že měl pravdu. To je to, co se dá historicky využít.

Za druhé je třeba pro nejbližší dobu války jasně Čechům ukázat: ať nás milu-ješ nebo ne, ať pomýšlíš na samostatný stát později nebo ne, důležité je, že přinej-menším teď uznáváš, že by to bylo pro tebe v tomto okamžiku jen škodlivé, kdy-bys vyvolal povstání anebo kladl odpor. To je taktika a linie, kterou, myslím,

musíme v tomto okamžiku sledovat. Ty lidi nezískáme, to nechceme a ani by se nám to nepodařilo. Budeme jen prakticky všem vysvětlovat – propagandou a opatřením atd. – docela jasně, že pro Čecha je reálně nejpříznivější, když v tomto okamžiku hodně pracuje, i když si tajně myslí, půjde-li to s říší přece jen dolů, pak budu mít opět svou svobodu. To nám může být úplně jedno; hlavní věc je, že je klidný, neboť my potřebujeme klid a ticho pro konečné získání tohoto prostoru. Základní linie musí být jasná, avšak i taktika musí být jasná, každý Němec, který tuto základní linii nemá, a základní linie může být jen nacionálně socialistická, musí pryč. Kdo v taktickém jednání s Čechy opět ustupuje, toho zde nepotřebujeme, takoví Němci zde nemají co pohledávat.

Prosím vás zcela otevřeně, pokud se to týká vás či vašich spolupracovníků, řekněte mi zcela otevřeně: tak, jak jsi to tu řekl, tak to nemohu dělat, prosím, nech mne odejít domů. Pánové, pustím bez reptání každého, aniž ztratí svou kvalifikaci, jenž je dost poctivý, aby to řekl. Ale velice tvrdě zásáhnu, jestliže během mé činnosti tyto myšlenky neuzná a nebude se jimi řídit. K tomu přistupuje i přísný dohled nad těmi říšskými Němci, kteří zde z důvodů osobní touhy po zisku při arizaci jen škodí vážnosti říše. To jsou ti, kteří udávají, že zde pracují v zájmu němečtví, mají však na zřeteli ve skutečnosti pouze svůj měšec a svůj mamon.

Když se budeme na věci dívat takto, platí jako nejbližší úkol toto: základní linie je jasná, taktika je jasná, tedy všechna opatření závisejí jen na užitku pro vedení války říši, závisejí na tom, aby byla zachována základní linie, na tom, že to při taktice nepřehženeme a základní linii neuškodíme. Závisejí koneckonců na tom, abychom měli zcela jasně před očima, že vše, co se zde musí stát, je právě jen řešení pro nejbližší budoucnost, čímž nesmí utrpět konečné řešení.

A nyní, pánové, několik myšlenek o konečném řešení, musí s sebou přinést toto:

tento prostor musí být jednou definitivně osídlen Němci. Tento prostor je srdcem říše a nemůže trpět, to ukazuje německý vývoj v historii, aby z tohoto prostoru přicházely znovu a znovu rány dýkou proti říši. Nechci však snad říci o konečném poněmčení tohoto prostoru: pokusíme se tedy teď podle staré metody poněmčit českou verbež, nýbrž říkám docela střízlivě: začíná to věcmi, s nimiž můžeme už dnes maskovaně začít. Abychom získali přehled o tom, kdo z lidí v tomto prostoru je schopen poněmčení, musím provést soupis v rasově národnostním smyslu. To tedy znamená, že musím získat nejrůznějšími metodami,

nejrůznějšími oklikami příležitostí, abych jednou ohodnotil veškeré obyvatelstvo z hlediska rasového a národnostního. Ať už pomocí rentgenu, prohlídkami ve škole, nebo tím, že rasově přezkoušíme mládež při zdánlivém uložení pracovní služby. Musím mít celkový obraz národa a pak mohu říci, tak a tak vypadá obyvatelstvo. Jsou to takovíto lidé: jedni jsou dobré rasy a dobře smýšlející, to je pak jednoduché, ty můžeme poněmčít. Potom máme ostatní, co stojí na opačném pólu: jsou to lidé špatné rasy a špatně smýšlející. Ty musíme dostat ven. Na východě je hodně místa. Uprostřed zůstává střední vrstva, kterou musím přesně vyzkoušet. V této vrstvě jsou dobře smýšlející lidé špatné rasy a špatně smýšlející lidé dobré rasy. U těch dobře smýšlejících špatné rasy se to asi musí udělat tak, že je nasadíme do práce někde v říši jinde a budeme se starat o to, aby už neměli děti, protože je nechceme v tomto prostoru dále rozvíjet. Ale nesmíme je odradit. To vše je řečeno jen teoreticky. Pak zůstávají špatně smýšlející lidé dobré rasy. Ti jsou nejnebezpečnější, poněvadž je to rasově dobrá vůdcovská vrstva.

Musíme uvážit, co s nimi uděláme. U jedné části špatně smýšlejících lidí dobré rasy nezbude nic jiného, než se pokusit usídlit je v říši, v čistě německém prostředí, poněmčít je a převychovat jejich smýšlení nebo, když to nepůjde, postavit je nakonec ke zdi; poněvadž vystěhovat je nemohu, neboť by tam na východě vytvořili vedoucí vrstvu, která by se postavila proti nám.

To jsou zcela jasné, zásadní myšlenky, které musí být vodítkem. Kdy se to stane, to je otázka, kterou musí rozhodnout vůdce. Ale plánovat a shromažďovat materiál, to jsou věci, s nimiž už můžeme začít. Musíme materiál přezkoušet, musíme využít možností, které tu jsou. Např. Pozemkový úřad, když ho nasadíme správně politicky opačným směrem, než to udělali kdysi Češi, může nám už dnes v jakési kostře dát nekonečně mnoho, takže věřím, že za krátkou dobu, kterou tu asi budu, mohu již položit v mnohém základ pro národnostní záležitosti. K tomu přistupuje ještě toto: musí nám být jasno, že tyto věci je možné uskutečnit v celém tomto plánovacím období, v této nejbližší době boje, jen jestliže budou také jednotně řízeny a plánovány. Je samozřejmě jasné, že např. různí krajsí vedoucí, kteří nyní patří do čtyř žup, sami uvažují a plánují v rámci celkové linie, která prospívá též župě. Ale přeče bych rád, abyste nejprve viděli jedno: primárním je ovládnutí a definitivní podmanění tohoto prostoru, na pozdější dělení – pánové a příslušníci strany – je času dost pak. Nejprve musí být tento prostor zvládnout, což nedokáží, nebude-li řízen z jednoho ústředí. Nemohu s Čechy zacházet podle čtyř různých dílčích metod.

To je též smyslem kanceláře strany, kterou zde zřídil styčný úřad kancléře strany pod vedením župního vedoucího dr. Juryho a pod praktickým pracovním vedením příslušníka strany Schulte-Schomburga. Určitě budu vycházet vstříc všem přáním a potřebám žup ve všech záležitostech. Pouze v jediném nenajdete u mne slyšení, a to tam, kde to bude narušovat to primární, totiž nutnost podmanění a konečnou upevnění tohoto prostoru. Avšak předpokládám, že jste nacisté, a nacisti konečně ví, že celkový zájem říše je primární a že teprve pak přicházejí zájmy vlastní.

Sídlo říšského protektora, Černínský palác, Praha, 2. října 1941

Po porážce nacismu roku 1945 následoval odsun německého obyvatelstva z Československa provedený na základě Postupimské dohody vítězných mocností. Odsun doprovázely Benešovy dekrety. Někteří Němci a malý počet Čechů odsunu říkají vyhnání. Důvody, průběh a důsledky jsou dobře známy (4, 5).

Historie z roku 1938/1939 se opět stereotypně zopakovala, spirála krutosti a nespravedlnosti se dostala o obrátku výš.

A jako vždy a všude při událostech tohoto druhu byl postižen vysoký počet lidí, kteří na jejich vznik, průběh a vyústění měli jen velmi malý nebo žádný vliv.

Jde o zdroje

Obsah projevu Reinharda Heydricha lze chápat jako historický model.

V této úvaze nehledám vinu ani viníky.

Jestliže hledáme morální výklad, pak se vina a viníci dají najít ve vzájemných srážkách většiny lidských skupin po celé dějiny, zdaleka ne jen ve vzájemných vztazích Čechů a Němců.

Z následujících kapitol by mělo do větší hloubky vyplynout, že *jedním* z hlavních hnacích mechanismů a společným jmenovatelem srážek mezi Čechy a Němci, Srby, Chorvaty a místními muslimy, Židy a Palestinci, obyvatelů Indonésie s místními Číňany, srážek kterékoli lidské skupiny s jinou skupinou je, co jsou dějiny dějinami, kontrola *zdrojů*. A to bez ohledu na to, zda mají srážky podobu náboženskou, etnickou, sociální, politickou, ekonomickou nebo kulturní. Obvykle jde o směs, ve které může nějaká složka převažovat.

Zdroji mohou podle okolností být zemědělská půda a produkce, lesy, pitná voda, suroviny a drahé kovy, kvalifikovaná pracovní síla, finanční trhy, intelektuální vlastnictví... Jde také o možnost přístupu ke zdrojům. Zdrojem, se kterým se dá obchodovat, se stal v současnosti i vzduch, resp. emise, které kvalitu atmosféry poškozují.

Nejprostší úvaha říká:

jestliže chce jakýkoli národ (a jeho stát) přežít, pak by si měl vlastní zdroje důsledně chránit a myslet na budoucnost – a ta je riskantní (3).

Stupiditou (6, 7, 14) je, že si lidské skupiny, resp. jejich mocenské hierarchie nemohou, nedokáží nebo z libovolných dalších důvodů nechtějí připustit zdánlivě prosté poznání plynoucí z celých dějin, měřeno absolutním počtem obětí pak zejména z dějin předchozího století:

kooperace je výhodnější než konfrontace.

Stačí vzpomenout na hrůzy doprovázející nedávný rozpad Jugoslávie. Rabín, který ve zdejší rozstřílené a vyhořelé synagoze v krátkém televizním záběru komentoval situaci slovy »tady je jediný vítěz, a to lidská hloupost«, se nemýlil. Pojem stupidita by byl pravděpodobně přesnější (6, 14).

Přitom vůbec nemusí jít o přímou genocidu

Destruktivní interakce lidských skupin někdy doprovázené genocidou se děly čas od času a místo od místa celé dějiny. Prokazatelné jsou jak mezi národy, jimž se říká »přírodní«, tak mezi národy, resp. lidskými skupinami, které se považovaly za civilizované.

Patriotismus, případně šovinismus je rysem myšlení, prožívání i chování některých lidí ve všech lidských skupinách. V soutěži o zdroje s jinou lidskou skupinou patriotismus, případně šovinismus posiluje vnitřní soudržnost vlastní skupiny, což je v průběhu soutěže o zdroje výhodné. Skupina s vyšší mírou vnitřní soudržnosti získává zdroje, o které soutěží, s vyšší pravděpodobností než podobná skupina s nižší mírou vnitřní koheze.

Prostá úvaha s řešením v dohledné budoucnosti pravděpodobně nedosažitelným říká:

jestliže lidské skupiny, například národy, nechťejí generaci za generací, tisíciletí za tisíciletím opakovat stereotypně krutou a krvavou vnitroskupinovou a meziskupinovou historii soupeření o zdroje končící vysokými ztrátami, bezprostředním, případně po nějaké době oslnivého mocenského růstu rychlým nebo pomalým zánikem jednoho, dvou nebo všech soupeřů, pak není jiné řešení než přejít od konfrontace ke kooperaci.

Přítom mám pocit, že se my Češi pohybujeme v neřešeném kruhu Schauerových otázek.

Ve skrytu za tímto kruhem může být obsah Heydrichova projevu.

A za ním soutěž o zdroje.

Češi a Němci, zejména sudetští, se podobně jako Slováci s Maďary buď vyrovnají se svou minulostí bez další konfrontace, bez nekonečného odvolávání na minulost, nebo zvýší riziko, že budou využiti v dalším možném kole soutěže o zdroje, na které by znovu strašlivě dopltili.

Jestliže budou někteří představitelé sudetských Němců do nekonečna, stereotypně stejně jako vynalézavěji pomocí svých českých spolupracovníků opakovat územní a majetkové požadavky (lze předpokládat, že se tím způsobem derou k moci), budou vyvolávat stejně stereotypní, do nekonečna opakovanou odpověď většiny Čechů.

Češi je stejně stereotypně upozorní na Mnichovskou dohodu, na ztráty, které utrpěli v průběhu druhé světové války, a dohodu Postupimskou.

Ti sudetoněmečtí politici, kteří tímto způsobem získávají politický kapitál, jsou jen zrcadlovým obrazem v tomto směru stejných politiků českých. Jedni potřebují druhé. Jak ze sudetoněmecké, tak z české strany je tenhle postup slepá ulička.

Nebyla by kooperace v rámci Evropské unie přes všechny její nedostatky výhodnější? Samozřejmě, že je Evropská unie pro obě tyto skupiny politiků jak nástroj, tak problém.

Nejhorší možný scénář české budoucnosti

K podobnému výsledku, který měl na mysli Reinhard Heydrich, lze dospět podstatně pomaleji, klidnou mírovou cestou, v průběhu několika generací.